

0 Generelt

01 Innhold

Dette bladet gir generelle retningslinjer for planlegging og utforming av bensinstasjoner. I tillegg til de funksjonelle kravene er det lagt vekt på tilpasning til omgivelsene og estetisk utforming av bygninger og anlegg, med utgangspunkt i lovverket. Eksempler på bensinstasjoner er vist i Planløsning 345.306.

Ubetjente stasjoner er ikke spesielt behandlet, men de fleste av retningslinjene i bladet gjelder også disse. Ubemannede automatanlegg både på ubetjente og betjente stasjoner er underlagt særskilte sikkerhetsbestemmelser, se pkt. 24.

02 Estetisk utforming

021 *Endret lovverk.* Generelt økt interesse for utformingen av det ytre miljø avspeiler seg bl.a. i forslaget til endringer av plan- og bygningsloven, hvor hensynet til estetisk utforming ved planlegging og utførelse av tiltak er blitt forsterket, se pkt. 1.

022 *Retningslinjer.* Etter initiativ fra flere departementer og Vegdirektoratet har Norsk Form og Norsk Petroleumsinstitutt i samarbeid utarbeidet retningslinjer for utforming av bensinstasjoner, se pkt. 27 og [621]. Hovedmålsettingen er å gi retningslinjer for bedre tilpasning til omgivelsene, samt å klarlegge prosedyrer som kan gi selskapene lik behandling og større forutsigbarhet i kommunal saksbehandling.

023 *Faglig bistand.* Oljeselskapene har stor kompetanse i planlegging og bygging av funksjonelle stasjonsanlegg. Estetisk utforming og tilpasning til omgivelsene har imidlertid ikke alltid vært like vellykket. Standardiserte løsninger, overdreven skilting og belysning, dårlig tilpasning til terreng og manglende planlegging og utforming av utearealene skjemmer enkelte stasjonsanlegg. Mange selskaper har nå i større grad begynt å bruke arkitekter, landskapsarkitekter og designere. Noen arkitektkonkurranser har også vært utlyst, se fig. 023 og fig. 16 i Planløsning 345.306. Det er grunn til å tro at denne tendensen vil forsterke seg i tiden framover.

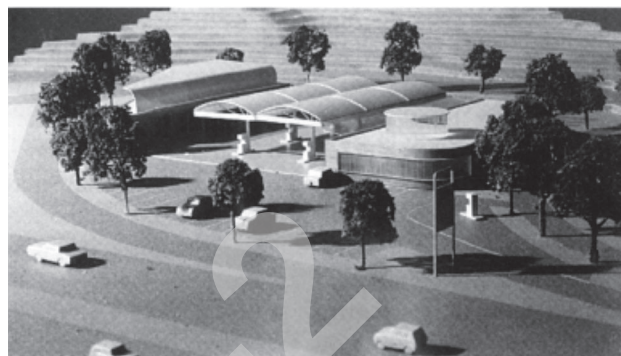

Fig. 023

Modellfoto av vinnerutkastet i en arkitektkonkurranse om bensinstasjon for Esso og med tilhørende serveringssted. Servingsstedet (til venstre) og bensinstasjonen ligger på hver sin side av det overdekkede pumpeområdet. Tomta ligger sentralt ved Store Ringvei i Oslo med framtidig tilknytning til Sognsveien, Gaustadbekkdalen, universitetet på Blindern og Rikshospitalet. Lund & Slaatto Arkitekter AS.

04 Henvisninger

Diverse lover, forskrifter og retningslinjer, se pkt. 1 og 2 Planløsning:

- 310.107 Arealplantyper
- 312.130 Parkeringsplasser og garasjeanlegg
- 316.211 Bevaring av eksisterende vegetasjon i byggeområder
- 320.211 Tilpassing til funksjonshemmede
- 320.212 Dimensjonering for rullestol
- 327.201 Skilt og reklame på bygninger
- 345.306 Bensinstasjoner. Eksempler
- 378.101 Personalrom
- 379.201 WC-rom for rullestolsbrukere. Offentlig tilgjengelige bygninger og arbeidssteder

Byggdetaljer:

- 513.710 Midlertidig sikring av eksisterende vegetasjon på byggeplasser
- 521.111 Golv på grunnen med ringmur. Oppvarmede bygninger
- 521.811 Telesikring av uoppvarmede bygninger og konstruksjoner
- 522.117 Industrigolv av betong på grunnen

1 Plan- og bygningsloven og byggeforskriften

11 Planbestemmelser

Plan- og bygningsloven gir i kap. VII Reguleringsplan retningslinjer for utarbeidelse av reguleringsplan og bebyggelsesplan. Ønsker kommunen å stille konkrete, detaljerte krav til utforming av bebyggelsen, må den gjøre det i bestemmelser knyttet til en arealplan for det aktuelle området, det vil som regel si en regulerings- eller bebyggelsesplan. Bestemmelsene begrenser seg vanligvis til forhold som grad av utnytting, antall etasjer, høyde på bebyggelsen o.l. Har den eksisterende bebyggelsen i området en homogen karakter og utforming, vil imidlertid planbestemmelsene ofte inneholde mer detaljerte krav, f.eks. om at takvinkelen må følge bestemte grenser o.l. I områder med bevaringsverdig bebyggelse kan det også være bestemmelser om materialvalg, fargebruk og utforming.

12 God estetisk utforming

I endringsforslag til plan- og bygningsloven, vedtatt 3.4. 1995, er det bl.a. gjort følgende tilføyelser i § 74 nr. 2 (den såkalte skjønnhetsparagrafen):

Tiltak etter denne lov skal ha en god estetisk utforming i samsvar med tiltakets funksjon og med respekt for naturgitte og bygde omgivelser. Kommunen kan utarbeide retningslinjer for estetisk utforming av tiltak etter loven.

Det er nærliggende å forstå dette slik at anlegget/bygningens funksjon må være utgangspunktet og legge premissene for utformingen.

- 121 *Rimelige skjønnhetshensyn.* § 74 nr. 2 gir kommunene ansvaret for å påse at ethvert arbeid som omfattes av loven, skal planlegges og utføres slik at det etter kommunens skjønn tilfredsstiller «rimelige skjønnhetshensyn» både i forhold til seg selv og omgivelsene. KAD gir i rundskriv (H-20/89 Veiledning om bruken av plan- og bygningslovens bestemmelser om bebyggelsens utseende – særlig plan- og bygningslovens § 74 nr. 2) en fortolkning av paragrafen. I «rimelige hensyn» legger departementet at det skal foretas en helhetsvurdering av bygg i forhold til omgivelsene, med vekt på f.eks. stedets karakter, naturforhold, om man ønsker sammenhengende harmoni eller positiv kontrast osv. Eventuelle konkrete krav til utforming og fargebruk er ikke hjemlet i § 74, men må følge av planbestemmelser, se pkt. 11.

13 Skilt og reklame på eiendom

Endringsforslaget til plan- og bygningsloven har også et generelt krav om at skilt og reklameinnretninger skal godkjennes av kommunen før de settes opp (§ 107), med tillatelse etter søknad (§ 93). Ved avgjørelse om godkjenning skal gis, tas hensyn til bl.a. om skilt eller reklameinnretninger o.l. vil virke skjemmende eller sjenerende i seg selv, i forhold til omgivelsene eller for trafikken. Endringen indikerer en strengere holdning til bruk av skilt og reklame både på bygninger og som frittstående innretninger. Mange

kommuner har nå vedtekt til § 107 med til dels detaljerte bestemmelser om utforming av skilt og reklameinnretninger, bl.a. med forbud mot bruk av lyskasser eller krav om at disse skal utformes med lukket front slik at bare tekst og eventuelt symbol er belyst. Om reklameskilt o.l. langs offentlig veg, se pkt. 212 og 42.

14 Forhåndskonferanse

Ifølge forslaget til endring av plan- og bygningsloven kan både tiltakshaver og plan- og bygningsmyndighetene kreve at det avholdes en forhåndskonferanse. I sitt rundskriv H-20/89 anser departementet det som viktig at kommunen prøver å bidra aktivt med råd og veiledning om god byggeskikk og at *byggningsmyndighetene* tar initiativ til å avholde forhåndskonferanse med byggherren, der også andre berørte interesser kan innkalles. For å oppnå en kvalitativ god helhetsvurdering kan det også være aktuelt å innhente uttalelser fra f.eks.:

- fagpersoner med historisk kompetanse
- kulturminnemyndigheter
- velforeninger, nabolagets syn på tiltaket

15 Byggeforskriften

Byggeforskriften stiller ikke spesielle krav til bensinstasjoner utover de generelle bestemmelsene om brannvern i kap. 30 og bestemmelsene i kap. 34 som behandler brannvern i bygninger for industri, håndverk og lager. I sistnevnte kapittel er det imidlertid stilt spesielle krav til rom hvor det oppbevares brannfarlige varer eller utøves brannfarlig virksomhet. Slike rom skal utgjøre egen branncelle og skal ha ventilasjon (frisklufttilførsel og avsugning) uavhengig av bygningens øvrige ventilasjonsanlegg.

Ifølge lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk med tilhørende forskrifter, se pkt. 24, må en søke Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE) om tillatelse ved oppføring av bensinstasjoner.

Søknaden skal være skriftlig og skal inneholde en så utførlig dokumentasjon at tilsynsmyndighetene kan foreta en bedømmelse av den sikkerhetsmessige og tekniske utførelsen av anlegget eller av virksomheten.

2 Andre lover, forskrifter og retningslinjer

21 Vegloven

- 211 *Byggegrenser.* Veglovens § 29 har bestemmelser om byggegrenser langs offentlig veg (endret senest ved lov av 1. mars 1996). Ved reguleringsplan kan en fravike byggegrensene, noe som er spesielt aktuelt ved oppføring av bensinstasjoner.

- 212 *Reklameskilt o.l.* § 33 har bestemmelser om plassering av reklameskilt og liknende innretninger langs offentlig veg. Hensikten er å hindre trafikkfarlig reklame. Oppsetting av reklameskilt o.l. krever, med visse unntak, tillatelse fra vegmyndighetene. Se også Stasjonsskilt og andre skilt i tilknytning til bensinstasjoner, NA-Rundskriv nr. 95/3 1. feb. 1995 fra Vegdirektoratet.

213 **Avkjørsel.** § 40 fastslår at avkjørsel fra offentlig veg bare må bygges eller brukes i samsvar med reguleringsplan. Dersom det ikke foreligger reguleringsplan eller denne ikke omfatter avkjørsel, krever bygging og bruk av avkjørsel tillatelse fra vegmyndighetene.

§ 43 gir vegmyndighetene hjemmel til å fastsette regler for frisktlinjer mellom avkjørselen og den offentlige vegen.

Myndighetene for håndheving av ovennevnte bestemmelser vil for riks- og fylkesveger være vegkontoret og for kommunale veger kommunen. Se også [623], [624] og [625].

22 Naturvernloven

Naturvernloven har i § 15 forbud mot frittstående reklame, reklameinnretninger m.v. utenfor tettbygd strøk. Forbudet gjelder imidlertid ikke skilt m.v. som angir en bedrifts navn og art, eller reklame for varer bedriften forhandler og som settes opp på bedriftsområdet.

23 Forurensningsloven og produktkontrollloven

Alle forskriftene i dette punktet er gitt av Miljøverndepartementet (MD).

Forskrift om utslipp av oljeholdig avløpsvann og om bruk og merking av vaske- og avfettingsmidler er aktuell for bensinstasjoner som har vaskeplass, smørehall, servicehall e.l.

Forskrift om miljøskadelige batterier har betydning for bensinstasjoner som forhandler og/eller samler inn batterier.

Ovennevnte forskrifter har hjemmel både i forurensningsloven og produktkontrollloven.

Forskrift om spesialavfall har til formål å sikre at spesialavfall tas hånd om på en betryggende måte. I tillegg til eget spesialavfall har mange bensinstasjoner mottak for spesialavfall. Forskriften har hjemmel i forurensningsloven.

Forskrift om deponering, innsamling og gjenvinning av kasserte dekk har hjemmel i produktkontrollloven. Bensinstasjoner som selger bildekk, har plikt til vederlagsfritt å ta gamle dekk i retur og sørge for videre innsamling og gjenvinning av dekkene.

24 Brannfarlighetsloven

Forskrifter om brannfarlige varer, gitt av Kommunal- og arbeidsdepartementet (KAD), har bl.a. betydning for avstand til omkringliggende bebyggelse, atkomst og tilgjengelighet for brannvesenet, oppslag med forbud mot bruk av åpen ild/røyking m.v.

Forskrift om tiltak for å hindre lekkasje fra nedgravd tank for brannfarlig væske klasse A, gitt av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE), har til formål å sikre at nedgravd tank brukes og vedlikeholdes slik at den representerer minst mulig risiko for lekkasje. Forskriften er supplert med en veiledning.

Forskrift om anlegg som leverer drivstoff fra nedgravde tanker (bensinstasjoner o.l.) gitt av DBE, har til formål å vise hvordan bestemmelsene i loven og forskriftene kan oppfylles med hensyn til utforming og drift av anlegg for drivstoff fra nedgravde tanker. I

veiledningen er det bl.a. gitt retningslinjer for sikkerhetssoner, områdeklassifisering, teknisk utstyr, samt kontroll og drift av anlegget, se også pkt. 36.

For ubemannede automatanlegg har veiledningen spesielle bestemmelser bl.a. om krav til ansvarshavende, daglig ettersyn, slokkeutstyr m.v.

25 Arbeidsmiljøloven

Med hjemmel i arbeidsmiljøloven har Direktoratet for arbeidstilsynet utarbeidet *Forskrifter for bilverksteder, bensinstasjoner m.v., bestillingsnr. 367*. Forskriftene inneholder bl.a. krav til lokaler, til utstyr og krav til tilrettelegging av arbeidet. Også arbeidstilsynets generelle *forskrifter om arbeidslokaler og personalrom, bestillingsnr. 391*, har gyldighet for bensinstasjoner.

26 Næringsmiddeloven

Generell forskrift og hygieneforskrift for produksjon og frambud m.v. av næringsmidler, gitt av Sosialdepartementet (SOS), er aktuelle for bensinstasjoner som omsetter næringsmidler.

27 Retningslinjer for lokalisering og utforming

[621] gir retningslinjer for lokalisering og utforming av bensinstasjoner. Målgruppen er politikere, forvaltningen i kommunene og oljeselskapenes eiendomsutviklere.

Retningslinjene tar bl.a. utgangspunkt i og definerer følgende fire områdekategorier:

- 1 - Spredt bebygde områder
- 2 - Middels tett bebygde områder
- 3 - Tett bebygde områder
- 4 - Spesialområder

Anbefalingene for bruk og utforming av virkemidler som identitetsmast (ID-mast), pumpetak, skilting og ev. dekorelementer er gitt for hver områdekategori, med forbehold om at forholdene også innen samme områdetype kan variere. Hovedregelen er at krav til vurdering og tilpasning blir suksessivt sterkere fra områdekategori 1 til områdekategori 4.

3 Tomt og utearealer

31 Tilpasning til landskap

I tråd med bestemmelsene i pbl § 74, se pkt. 12, skal man ved bygging ta «rimelige skjønnhetshensyn» til landskap, steds karakter og eksisterende bebyggelse. En forutsetning for god landskapsmessig tilpasning er at tomta har tilstrekkelig med flate arealer slik at en slipper store inngrep i terrenget. Det kan imidlertid være en fordel om de delene av tomta som ikke skal bebygges eller opparbeides, er småkuperte og egnet for vegetasjon. Slik naturlig skjerming vil gjøre det lettere å innpasse anlegget i nabolaget og skjerme mot støyulempen. Landskapsmessig tilpasning er først og fremst aktuelt i spredt og middels tett bebygde områder, som også kan innbefatte spesialområder. Se også pkt. 38.

32 Lokalisering

De funksjonene stasjonen skal dekke, har betydning for lokaliseringen og størrelsen på tomte. I tillegg til å tilby drivstoff og bilservice er salg av kiosk- og dagligvarer både til vegfarende og fastboende blitt en stadig viktigere del av virksomheten. En av grunnene er at bensinstasjonene er åpne utenom vanlig forretnings- tid og på søn- og helligdager. Det er heller ikke uvanlig at bensinstasjonen legges i tilknytning til spise- og overnattingssted, rasteplass eller turistinformasjon. Mange bensinstasjoner fungerer også som møteplass for lokalbefolkningen. Det er oljeselskapene som i første omgang vurderer sitt behov for nye stasjoner, hvor de bør ligge og hvilke funksjoner de bør kunne dekke. Disse vurderingene vil vanligvis danne grunnlaget for forslag til lokalisering.

33 Godkjenning av plasseringen

Kommunen har det avgjørende ordet i godkjenning av plasseringen. Som nevnt i pkt. 14, vil en forhåndskonferanse mellom forslagsstiller og kommunen på et tidligst mulig stadium avklare mulighetene for lokalisering og eventuelle krav til utformingen. Det kan være en fordel for begge parter om lokalisering av bensinstasjoner allerede er avklart i kommuneplanens arealdel. Dersom det ikke allerede foreligger reguleringsplan for det aktuelle området, er utarbeidelse av reguleringsplan som regel påkrevd. Er eksisterende reguleringsplan lite detaljert og uten spesielle krav til utforming av bebyggelsen, kan det være aktuelt å supplere planen med en bebyggelsesplan. Det er også mulig å gå direkte fra kommuneplanens arealdel til bebyggelsesplan, se Planløsning 310.107.

34 Arealbehov og -disponering

Bensinstasjonens arealbehov varierer vanligvis mellom to og fem dekar, men også på mindre tomter kan en få brukbare løsninger, se pkt. 13 i Planløsning 345.306.

I tillegg til at en må ta hensyn til at store kjøretøyer trenger en svingradius på opptil 12,5 m, er det viktig å beregne plass til pumpeområde, sikkerhetssoner, parkering, grøntanlegg og avfall, se pkt. 35 – 39. Det er hensiktsmessig å sette av noe reserveareal, f.eks. til å dekke økt parkeringsbehov eller framtidig utvidelse av bygningene.

35 Pumpeområde

Pumpene for drivstoff må plasseres slik at de er godt synlige innenfra stasjonslokalet. Fordi både manøvreringsmulighetene og servicebehovet er forskjellig for personbiler og store lastebiler/trailere, er det som regel hensiktsmessig å skille mellom små og store kjøretøyer når man plasserer pumper for drivstoff. Det vil i praksis si at pumpe(r) for diesel bør legges slik at også store trailere og busser får lett tilgang.

Selv om utformingen av pumpene kan variere noe mellom de forskjellige oljeselskapene, er størrelsen stort sett den samme. Dette gjelder også pumpeøyene/paltene og plasseringen av disse.

Belegget i området ved pumpene må tåle bensin og olje. Derfor bør en f.eks. bruke betongplate eller be-

legningsstein av betong e.l., ikke asfalt. Både pumpeøyene og området ved pumpene må sikres mot telehiv, se Byggedetaljer A 521.811.

36 Sikkerhetssoner og områdeklassifisering

Som nevnt i pkt. 24 har DBE utarbeidet en veiledning som omfatter bestemmelser og retningslinjer for anlegg som leverer drivstoff fra nedgravde tanker.

I veiledningen er det bl.a. angitt sikkerhetssoner, dvs. områder der det skal være fritt for tennkilder og brennbart materiale. Veiledningen angir nødvendige avstander fra pumper, lufterørsåpninger, påfyllingsstuss og peileinnretning til nabogrense, offentlig ferdselslinje, tennkilde, brennbar bygning og brennbart opplag, åpning i vegg som vindu, dør o.l. For drivstoffanlegg med A-væske (bensin) skal avstanden fra lufterørsåpning og pumpe normalt være 5 meter, men avstanden kan reduseres på visse betingelser. Avstanden fra påfyllingsstuss og peileinnretning skal være 3 meter.

Innehaver av tillatelsen til anlegget er også forpliktet til å sørge for en områdeklassifisering til bruk for Elektrisitetsilsynet eller det stedlige EL-tilsynet.

Områder som på grunn av tilstedeværelse av brannfarlige gasser eller damper kan bli eksplosjonsfarlige, deles inn i 3 soner med hensyn til valg av elektrisk materiell.

Fordi det er så mange hensyn å ta ved plassering av nedgravde tanker, også tilgjengelighet for tankkjøretøyer, bør en vurdere plasseringen så tidlig som mulig i planleggingsfasen. En bør også tenke på at spesielt lufterørene kan virke skjemmende og derfor bør få en diskret plassering.

Eksempel på plassering av drivstofftanker og påfyllingsområde er vist i fig. 12 i Planløsning 345.306.

37 Parkeringsområde

Tomta bør ha avsatt tilstrekkelig plass for å dekke nødvendig parkeringsareal både for vegfarende og lokale kunder. En del kommuner har vedtekt om minimum antall parkeringsplasser for bensinstasjoner. Det vil imidlertid være store variasjoner i parkeringsbehovet, både avhengig av størrelsen på anlegget og hvilke funksjoner det skal dekke. En bør derfor basere seg på erfaringer fra liknende anlegg og i tillegg gjerne sette av noe reserveareal.

Parkeringsplassene bør legges slik at en unngår konflikt med trafikken inn og ut fra stasjonsområdet. En bør skille mellom plasser for små og store kjøretøyer. Store kjøretøyer bør kunne parkeres slik at en slipper å rygge.

Minst 5 % av plassene bør være reservert for bevegelseshemmede. Disse plassene må være tydelig merket og bør legges så nær inngangen til bygningen som mulig. Retningslinjer for plassbehov til forskjellige typer parkeringsplasser er gitt i Planløsning 312.130.

38 Grøntarealer og vegetasjon

En bør sette av plass til og tilrettelegge for grøntarealer med trær og busker.

Grøntarealer og vegetasjon fungerer som avskjerming

mot omgivelsene (se pkt. 31) og er et virkemiddel til å myke opp stasjonsområdet. Store parkeringsarealer kan med fordel deles opp i mindre felter med innskutte grøntarealer. Slike grøntarealer, ev. med trebeplantning, kan brukes til snølagring om vinteren.

Grøntarealer og vegetasjon er spesielt aktuelt i spredt eller middels tett bebygde områder, men er også et positivt innslag ved stasjoner i byer og tettsteder. En bør bruke landskapsarkitekt for å finne fram til tre- og busksorter som egner seg til formålet og klimaet.

39 Avfall

Plass for avfall m.v. bør fortrinnsvis avsettes innendørs, se pkt. 56. I mange tilfeller påtar bensinstasjoner seg innsamling av spesialavfall og glass fra publikum, noe som også krever avsetting av egnet plass. Skal stasjonen ta imot brukte dekk og batterier, må en sørge for egnet plass til deponering av disse. Skal stasjonen i tillegg ha utvendig mottak for miljøavfall fra publikum, bør en vurdere plasseringen av dette tidlig i planleggingen. En mest mulig diskret plassering, f.eks. på baksiden av stasjonsbygningen og ev. skjermet med vegetasjon eller med en skjermvegg, reduserer faren for at mottaket skal skjemme stasjonsanlegget. Se også [626].

4 Skilting

41 Generelt

Med god forhåndsvarsling og en godt synlig identitetsmast (ID-mast) bør det være unødvendig med mye skilting og fargebruk på selve stasjonsområdet for å vekke trafikantenes oppmerksomhet. Frittstående bokstaver og symbol/logo på pumpetakets gesims vil i tillegg til ID-masten gi tilstrekkelig opplysning om hvilket oljeselskap stasjonen hører til, se fig. 41. Skilt på bygningene bør ikke plasseres på møne, takflater eller gesims, men plasseres på veggene, f.eks. over dører/porter eller vindusfelt.

Fig. 41

Her er oljeselskapets navn angitt på pumpetakets gesims med bokstaver i moderat størrelse. Også gesimsen har moderat høyde. Den lyse fargen og den svakt buete profilen på gesimsen bidrar til at pumpetaket ikke virker så dominerende. Hydro Texaco på Ullern i Oslo. Ark. MNAL Arne Henriksen

42 Avkjørsel og skilting langs vegen

Avkjørselen må være enkel og oversiktlig. Krav til siktforholdene avhenger av vegtype og vegens di-

mensjonerende fart. Detaljerte bestemmelser er gitt i [624]. Dersom utformingen ikke er tilstrekkelig klarlagt i reguleringsplanen, skal avkjørsel fra riksveg eller fylkesveg ha tillatelse fra vegkontoret og avkjørsel fra kommunal veg ha tillatelse av kommunen, se veglovens § 40 og pkt. 213.

Det er vegmyndighetene som har ansvaret for og avgjør om det er nødvendig å sette opp serviceskilt som forhåndsvarsler om bensinstasjonen. Slike forvaringskilt er spesielt aktuelle på motorveger med høye hastigheter.

43 Skilting på området

Vegmyndighetene tillater på visse betingelser oppsetting av frittstående skilt på tomte i området mellom vegkanten og byggegrensen. Det dreier seg i første rekke om identitetsmast (ID-mast), som i tillegg til oljeselskapets logo kan omfatte opplysninger om åpningstid, drivstoffpriser m.v., se fig. 43. ID-masten er som regel synlig på lang avstand og gir derfor de vegfarende nødvendig tid til å forberede seg for avkjøring til stasjonsområdet.

Ifølge rundskriv fra Vegdirektoratet, se pkt. 212, er maks. skiltflate begrenset til 9,5 m² og maks. høyde til 11,5 m, i tettbygd strøk maks. 7 m. Både størrelsen og høyden bør reduseres avhengig av hva slags område stasjonen ligger i og om stasjonen blir liggende høyt og godt synlig i forhold til omgivelsene. Teksthøyden (versalhøyden) må være minst 200 mm med unntak for supplerende tekst.

Ingen skiltstolper må stå nærmere vegkanten enn 3 m, og ingen del av skiltet må komme nærmere vegkanten enn 1,8 m. I tillegg til ID-mast tillates inn- og utkjøringsskilt, hvert på maks. 0,5 m². Mer detaljerte retningslinjer om skiltingen er gitt i ovennevnte rundskriv og i [621].

Fig. 43

Denne ID-masten ligger i et byområde og har derfor fått moderat størrelse. Det at skiltet er delt opp i tre deler, medvirker til at ID-masten ikke virker så bastant og dominerende. Hydro Texaco-stasjon i Tønsberg. Ark. MNAL Ola Roald. Se også fig. 14 i Planløsning 345.306.

5 Utforming og planløsning av bygning

51 Tilpasning til eksisterende bebyggelse

511 *Generelt.* Hensyn til eksisterende bebyggelse er særlig viktig i tettsteder og byområder, spesielt der bebyggelsen har et særpreg. I slike områder vil standardløsninger ofte representere et uheldig brudd med nabobebyggelsen. Her bør derfor utformingen av bensinstasjonen så langt det er mulig underordne seg og tilpasse seg nabobygningene. Tilpasning behøver ikke nødvendigvis innebære stilkopiering, men kan også oppnås ved kontrasterende virkemidler.

De fleste bensinstasjoner oppføres i en, maks. to etasjer og med moderate bygningsvolumer. Selv i områder med småhusbebyggelse vil derfor dimensjonene på bygningene sjelden komme i konflikt med nabobebyggelsen. Fasadematerialer, farger og arkitektonisk utforming har imidlertid stor betydning for hvordan stasjonen fungerer i nabomiljøet. Eksempler på bensinstasjoner som er tilpasset bygningene i nabolaget, er vist i fig. 511 a og b. Se også fig. 14 og 15 i Planløsning 345.306.

Fig. 511 a

Bensinstasjonen ligger på en plass som danner forbindelse mellom Storgata og kanalområdet i Tønsberg. Langs Storgata ligger en fredet bygning med gamle arbeiderboliger. Det ble lagt vekt på å beholde kontakt mellom arbeiderboligene og kanalområdet og samtidig gjøre minst mulig inngrep i selve plassrommet. Spesielt pumpetaket, men også bygningene har fått en plassering og utforming med lette materialer og lyse farger som i liten grad påvirker synskontakten med de fredete arbeiderboligene i bakgrunnen. Hydro Texaco, Tønsberg. Ark. MNAL Ola Roald. Se også fig. 14 i Planløsning 345.306.

Fig. 511 b

Denne bensinstasjonen i utkanten av Risør er både ved utforming og materialvalg tilpasset den spesielle trehusbebyggelsen som preger byen. Bensinstasjonen er oppført i trekonstruksjoner med kledning i tre og er tekket med rød tegltakstein. Statoil. Arkitekt MNAL Einar Myraker.

512 *Pumpetaket* får lett en bastant og dominerende virkning både pga. utformingen og fordi det er ønske/behov om stor høyde under taket, vanligvis 4,5 m fri

høyde. Også i områder der oljeselskapenes standardiserte løsninger for utforming av bygningene kan aksepteres, bør en derfor vurdere andre løsninger av pumpetaket enn det tradisjonelle flate taket med tung og kraftig gesims, ofte med overdreven dekor og belysning. Eksempler på alternative løsninger er vist i fig. 511 a og b og fig. 41.

52 Prosjekteringsgrunnlag og romprogram

De funksjonene stasjonen skal omfatte, danner grunnlaget for romprogram og prosjektering. Særlig for større anlegg kan et funksjonsskjema som viser de viktigste romfunksjonene, være nyttig, se fig. 52.

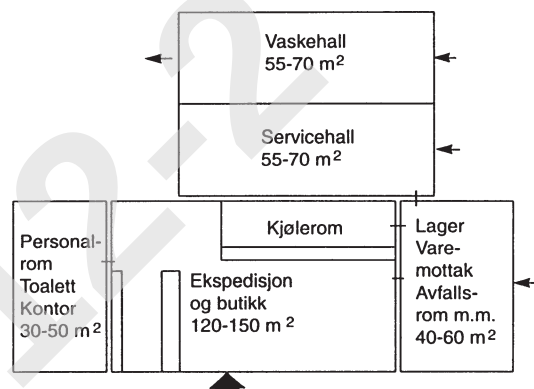

Fig. 52

Eksempel på et enkelt funksjonsskjema som viser de viktigste romfunksjonene. Romdisposisjonen og størrelsen på arealene varierer for de forskjellige oljeselskapene og er rimeligvis også avhengig av form og størrelse på tomta, forventet trafikk m.v. De angitte arealene på tegningen gir derfor bare en pekepinn om de mest vanlige arealbehovene. Det er viktig å sette av tilstrekkelig plass til avfall, samt ev. til deponering av brukte dekk og batterier for å få et ryddig stasjonsområde, se pkt. 39.

53 Tilgjengelighet

Inngangen må være utformet slik at den er brukbar også for bevegelseshemmede. Det vil si at døra helst bør være uten terskel og ha tilstrekkelig bredde for passering med rullestol. Skyvedør med automatisk åpning er hensiktsmessig både for bevegelseshemmede og andre. Retningslinjer for dimensjonering er gitt i Planløsning 320.212.

54 Salgslokale og ekspedisjon

Kombinert salgslokale og ekspedisjon bør ha god synskontakt til pumpeområdet. Det er gjerne kjølerom inn mot lagerarealet. Kjølerommet er som regel skilt fra salgslokalet med en skaprekke beregnet for selvbetjening. Oljeselskapene bruker som regel et standardopplegg for innredning og møblering av salgslokalet og ekspedisjon. Salg av næringsmidler skal godkjennes av kommunestyret etter vurdering og uttalelse av næringsmiddeltilsynet/næringsmiddelkontrollen.

55 Kundetoaletter og personalrom

551 *Kundetoaletter.* Ett toalett må være tilgjengelig og brukbart for rullestolsbrukere. Retningslinjer for størrelse og utforming av wc-rom for rullestolsbrukere (RWC) er gitt i Planløsning 379.201. Rommet kan utstyres med dusj uten å øke arealet og kan også utstyres slik at det kan brukes som stellerom. Som regel

vil dette ene toalettet være tilstrekkelig som kunde-toalett, men behovet må vurderes ut fra størrelsen på stasjonen, type trafikk, f.eks. jevnlig besøk av turist-busser m.v.

Etablering av tømmeanlegg for toaletter fra turistbusser og bobiler kan være ønskelig.

- 552 **Personalrom.** Selv om det er liten betjening på de fleste bensinstasjoner, bør det som regel være garderobesrom med dusjmulighet atskilt for kvinner og menn. Dette er spesielt påkrevd dersom stasjonen har smøre- og servicehall. Det må innredes et spiserom med tilstrekkelig plass til det antall personale som skal spise samtidig. Retningslinjer for utforming av personalrom er gitt i arbeidstilsynets forskrifter og i Planløsning 378.101.

Personalrommene legges vanligvis sammen med kontoret i direkte tilknytning til ekspedisjonen og salgsslokalet, men kan også plasseres i en 2. etasje dersom tomtearealet er lite.

56 Lager og tekniske rom

Varemottak, lager, avfallsrom og tekniske rom bør som regel ligge samlet med god forbindelse til salgsslokalet og ekspedisjonen, gjerne også til eventuell servicehall. Skal en kunne holde orden ute på stasjonsområdet, er det viktig å sette av tilstrekkelig plass til forskjellige typer avfall. Innvendig plass til container er en fordel om en ønsker et ryddig og tiltalende stasjonsområde.

57 Vaskehall og servicehall

Mange bensinstasjoner har behov for vaskehall, en del også servicehall. Vaske- og servicehall kan legges som separate bygninger eller bygges sammen med stasjonsbygningen. Vaskehallen bør planlegges for gjennomkjøring.

Servicehallen bør ha plass til et eget lagerrom. Dersom servicehallen innredes med smøregrav, er det viktig å følge sikkerhetskravene i forskriftene fra Direktoratet for arbeidstilsynet, både når det gjelder bygningsmessig utførelse, ventilasjon og bruk, se pkt. 25. Bensinstasjoner med vaskeplass, smørehall, servicehall e.l. må ha utslippstillatelse for oljeholdig avløpsvann og må etablere renseanlegg i samsvar med kravene i forskriften, se pkt. 23.

58 Belysning, oppvarming og ventilasjon

ID-mast og pumper må være belyst så lenge stasjonen er åpen for levering av drivstoff. God belysning av stasjonsområdet gir bedre trafiksikkerhet og gjør det vanskeligere å utføre tyverier og ran. Belysning under pumpetaket for belysning av pumpene må utføres slik at den ikke blander trafikken eller virker sjeenerende på omgivelsene. I forskriftene for bilverksteder, bensinstasjoner m.v. fra Direktoratet for arbeidstilsynet er det gitt bestemmelser om innvendig belysning, oppvarming og ventilasjon.

6 Referanser

61 Utarbeidelse

Dette bladet er utarbeidet av Claus Ringnes. Saksbehandler har vært Margrete Dalaker. Redaksjonen ble avsluttet i juni 1996.

62 Litteratur

- 621 Lokalisering og utforming av bensinstasjoner. Retningslinjer. Norsk Form og Norsk Petroleumsinstitutt. Oslo, 1994.
- 622 Aamo, Alv Skogstad. Bensinstasjonen. En visuell historie. Oslo, 1995.
- 623 Skiltforskrifter. Statens vegvesen. Håndbok – 082. 2. utg. Oslo, 1986.
- 624 Veg- og gateutforming. Statens vegvesen. Håndbok 017. Oslo, 1992.
- 625 Reklame og trafikkfare. Behandling av reklame langs offentlig veg etter veglovens § 33 «Reklameparagrafen». Veiledning. Statens vegvesen. Håndbok 190. Oslo, 1995.
- 626 Kildesortering og estetikk. Råd om planlegging og utforming av samlesteder og returpunkter. Statens forurensningstilsyn og Norsk Form. Oslo, 1995.
- 627 Utendørs Reklame – retningslinjer for utendørs skilting og reklame. Miljøverndepartementet 1993.